

Asia: VN/26572/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta

1. Yleiset kommentit

Lausuntonne yleisesti esityksestä

-

Lausuntonne vaikutusten arvioinnista

-

2. Ehdotukset palvelujen järjestämisvelvollisuudesta ja valvonnasta (Sovittelulaki 7 ja 7a §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

3. Ehdotukset neuvottelukuntaa koskeviksi muutoksiksi (Sovittelulaki 6 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

4. Ehdotukset tietojensaantioikeudesta (Sovittelulaki 15, 16 ja 25 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

5. Ehdotukset julkisuuslain soveltamisesta (Sovittelulaki 20 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

6. Ehdotukset siirtymäsäännöksi (Sovittelulaki)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

7. Ehdotus talous- ja velkaneuvonnan erottamiseksi oikeusaputoimistoista (Laki Oikeuspalveluvirastosta 1, 2, 4 ja 9 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain sekä Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta

Oikeusministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan muutoksia rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun lakiin sekä Oikeuspalveluvirastosta annettuun lakiin. Lausunnossa käsitellään myös talous- ja velkaneuvonnan tehtävien ja organisaation uudistamista koskien oikeusapu- ja talous- ja velkaneuvontapalvelujen eriyttämistä.

1. Johdanto

Esityksessä ehdotetaan, että talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirretään pois oikeusaputoimistoista erillisiin talous- ja velkaneuvontatoimistoihin.

Tämä muutos on rakenteellisesti merkittävä ja edellyttää sen huolellista vaikutusten arviointia sekä sitä, että talous- ja velkaneuvonnan toimintaedellytykset,

ammattillinen identiteetti ja palvelun laatu turvataan uudessa organisaatiossa.

2. Talous- ja velkaneuvojen virkanimikkeen uudistamistarve

Talous- ja velkaneuvojen tehtävien vaativuus, vastuu ja oikeudellinen luonne ovat kasvaneet huomattavasti viime vuosina. Nimikkeen tulisi vastata tehtävän todellista sisältöä sekä asemaa, joka on rinnasteinen oikeusavustajan tai juristin prosessivastuuseen.

Ehdotamme, että virkanimike muutetaan muotoon: talous- ja velka-asiantuntija tai talous- ja velkaoikeuden asiantuntija. Nimikemuutos olisi tärkeä useasta syystä:

- Oikeudellinen vastuu: Talous- ja velkaneuvojat laativat oikeudellisia asiakirjoja, lausumia, maksuohjelmia ja arvioivat lain soveltumista yksittäistapauksissa.
- Asiakkaan edustaminen: He toimivat asiakkaan valtuutuksella asiamiehenä ja vaikuttavat suoraan tuomioistuimen ratkaisuun sekä ulosoton ja velkojen toimiin.
- Prosessivastuu: Virheet voivat johtaa velkajärjestelyn hylkäämiseen, taloudelliseen vahinkoon tai peruuttamattomiin muutoksiin asiakkaan elämäntilanteessa.
- Asiantuntemuksen laajuus: Tehtävä sisältää taloudellista, juridista ja prosessuaalista osaamista, joka on syvällistä ja vaativaa.

3. Talous- ja velkaneuvonnan tehtävien kuva ja vastuu

Talous- ja velkaneuvonnan työnkuva on laaja ja juridisesti vaativa. Tehtäviin kuuluu muun muassa:

- Neuvonta velkojen hoidosta ja eri järjestelykeinoista sekä edellytysten ja esteiden punninta laki yksityishenkilön velkajärjestelyn mukaisesti.
- Neuvonta perintäprosesseista ja velkojen vanhenemissäännöistä.
- Velkajärjestelyhakemusten, maksuohjelmaluonnosten ja lopullisten maksuohjelmien laadinta.
- Hakemusten laatiminen Takuu-Säätiölle ja hyvinvointialueiden sosiaaliseen luototukseen.
- Velkojen oikeellisuuden selvittäminen ja intressien arviointi.
- Kirjalliset lausumat tuomioistuimille.
- Yhteydenpito velkojiin, ulosottoon ja muihin oikeudellisiin toimijoihin.
- Asiakkaan edustaminen tuomioistuimen suullisissa käsittelyissä.
- Sovintoneuvottelut, akordit ja selvittäjien laatimien maksuohjelmien tarkistaminen.
- Elinkeinonharjoittajien neuvonta ja kannattavuuden arviointi.

Nämä tehtävät ovat verrattavissa oikeudelliseen asiantuntijatyöhön, jossa vastuu on merkittävä ja virheiden vaikutukset voivat olla laajoja ja pitkäkestoisia. Vastuu on käytännössä rinnastettavissa oikeusavustajan prosessivastuuseen. Virheet asiakirjoissa, määräaikojen laiminlyönti tai virheellinen lain soveltaminen voivat johtaa velkajärjestelyn hylkäämiseen tai asiakkaan oikeusaseman pysyvään heikkenemiseen. Aiemmin maksuohjelmia laativat vain juristikoulutuksen saaneet selvittäjät; nykyinen vastuu on siirtynyt talous- ja velkaneuvojille ilman vastaavaa nimikepäivitystä.

4. Lakitekniset muutostarpeet

Virkanimikkeen muuttaminen edellyttää teknisiä tarkistuksia talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin siltä osin kuin siellä viitataan nykyiseen nimikkeeseen. Sisällöllisiä muutoksia ei tarvita.

4. Talous- ja velkaneuvonnan johtamisrakenteen uudistaminen

Eriyttämisen myötä on välttämätöntä tarkastella, millainen johtamisrakenne parhaiten turvaa toiminnan jatkuvuuden, laadun ja työntekijöiden tuen. Nykyinen johtamisrakenne on monitasoinen, sillä muodollinen esimies on johtava oikeusavustaja, vaikka käytännön johtaminen tapahtuu yksikkötasolla talous- ja velkaneuvonnan sisällä.

4.1 Ehdotus

Uudistettavassa organisaatiossa tulisi perustaa johtavan talous- ja velkaneuvojan (tai myöhemmin johtavan talous- ja velka-asiantuntijan tai talous- ja velkaoikeuden asiantuntijan) virat, jotka vastaisivat talous- ja velkaneuvonnan substanssista, kehittämisestä ja työn kokonaisjohtamisesta. Mikäli toimistoja yhdistetään, olisi tärkeää, että johtavien virkojen rinnalla toimisi edelleen yksikkövastaavia, jotka vastaavat paikallisesta työn organisoinnista ja arjen johtamisesta.

4.2 Vaikutukset ja hyödyt

- Selkeämpi johtamisrakenne ja yksiselitteiset vastuut.
- Substanssiosaamisen vahvistuminen organisaation kaikilla tasoilla.
- Ammatti-identiteetin ja urapolun vahvistuminen.
- Yhtenäinen valtakunnallinen ohjaus ja kehittäminen.
- Työntekijälähtöinen kehittäminen, joka lisää motivaatiota ja sitoutumista.

4.3 Mahdolliset haasteet

- Organisatorinen rajanveto johtavan viran ja muun johdon välillä.
- Resurssoinnin tarve – virkojen perustaminen ei saa heikentää muuta toimintaa.
- Toimistojen yhdistämisestä johtuvat etäisyydet ja henkilöstöohjauksen haasteet.
- Muutosvaiheen epävarmuus ja viestinnän tarve.

5. Yhteenveto

Johtavan talous- ja velkaneuvojan virkojen perustaminen sekä talous- ja velkaneuvojen nimikkeen päivittäminen ovat johdonmukaisia ja välttämättömiä seurauksia oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan eriyttämisestä. Uudistus vahvistaa palvelun laatua, selkeyttää johtamisrakennetta ja tukee pitkäjänteisesti toiminnan tehokkuutta ja henkilöstön hyvinvointia.

Sari Silta

Aulikki Pentikäinen

Talous- ja velkaneuvoja, luottamusmies JHL Yksikkövastaava, talous- ja velkaneuvonta

Erkki Leistén

Virva Sirén

Yksikkövastaava, talous- ja velkaneuvonta Yksikkövastaava, talous- ja velkaneuvonta

Kristiina Laitinen

Yksikkövastaava, talous- ja velkaneuvonta

8. Ehdotus esteellisyssäännöksistä (13 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

9. Ehdotus asiakkaan ohjaamiseksi toiseen toimistoon mm. esteellisyystilanteissa (14 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

10. Ehdotus Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston johtajaa koskeviksi säännöksiksi (4, 9 ja 15 §)

Kommenttinne ehdotuksesta

-

11. Muut huomiot

-

-

Silta Sari
Oikeushallinnon toimihenkilöt JHL ry